

Gerontologinen sosiaalityö Satakunnassa

Nykytila & tulevaisuuskuva

SYKSY 2022

Satakunnan Tulevaisuuden sote-keskus -hanke

Lisätietoja antaa Minka Leino-Holm, minka.leino-holm@pikassos.fi

Taustalla selkeä tarve

- Erilaisissa yhteyksissä sekä valtakunnallisesti että maakunnallisesti tullut esiin sekä ikääntyneiden että muiden ammattiryhmien kasvava tarve sosiaalityölle. Väestönkehitys, jne.
- Satakunnassa gerontologista sosiaalityötä tällä nimellä saatavilla yhdessä kunnassa.
- Valmistelussa selkeä tahtotila: Satakuntalaisilla ikääntyneillä tulee olla mahdollisuus gerontologiseen sosiaalityöhön Satakunnan hyvinvointialueella!

Eläkeikäisen väestön osuus olisi 27,1 prosenttia (2020 = 22,7 %). vuonna 2040, joista vieraskielisiä olisi noin 6 prosenttia. Eläkeikäisten määrä kasvaa **250 000 henkilöllä** vuosien 2020-2040 aikana.

Mielipide | Vieraskynä
Ikääntyneiden sosiaalityö on jäänyt syrjään sote-uudistuksessa
Vanhuusiän sosiaalisin ongelmiin ei ole kiinnitetty yhtä paljon huomiota kuin ikääntyneiden terveyteen ja hoivan tarpeeseen.
22.1. 2:00

Työpajojen antia:

Lyhyesti siitä, miten asiat sitten etenivät...

Päätettiin lähteä oikeasti työstämään tätä teemaa niiden kanssa, jotka tästä parhaiten tietävät: Ikääntyneiden palveluiden ammattilaisten, sosiaalityön ammattilaisten, järjestötoimijoiden sekä ikääntyneiden itsensä kanssa.

Kilpailutuksen kautta työpajoja fasilitoimaan valikoitui Aluekehittämisen konsulttisto MDI sekä Sosped-säätiö.
Yhteensä työpajoihin osallistui noin 35 eri ammattilaista, kokemustoimijaa ja muuta toimijaa.

Heidän avullaan käynnistettiin työpajasarja:

- ♥ Eka työpaja Porissa maanantaina 13.6.2022 Porissa. Aihe: Iäkkäiden palveluiden sekä gerontologisen sosiaalityön asiakkaat ja heidän palveluntarpeensa.
- ♥ Toinen työpaja Kokemäellä 23.8.2022. Aihe: Eri ammattilaisten työnjako iäkkäiden sote-palveluissa: Osaamiset, vahvuudet ja roolit. Miltä haluamme, että kokonaisuus näyttää Satakunnassa?
- ♥ Kolmas työpaja Kankaanpäässä maanantaina 5.9.2022 . Aihe: Gerontologisen sosiaalityön paikka tulevaisuudessa sekä gerontologinen sosiaalityö laatu- ja omavalvontanäkökulmasta.
- ♥ Neljäs työpaja Raumalla tiistaina 20.9.2022. Aihe: Gerontologisen sosiaalityön paikka tulevaisuudessa sekä gerontologinen sosiaalityö laatu- ja omavalvontanäkökulmasta.

Muutama nosto gerontologisen sosiaalityön asiakkaista ja heidän palveluntarpeistaan:

- Satakuntalaiset ikääntyneet ovat epätasa-arvoisessa asemassa keskenään.
- Todellisen palveluntarpeen hahmottaminen on toisinaan haastavaa.
- Kokonaisvaltaisuuden puute vaivaa sekä yksilötasoa, että palvelujärjestelmän tasoa.
- Läheisten voimavarojen huomioiminen on olennaista.
- Asiakkaat, joilla on vasta vähäistä tuen tarvetta, ovat väliinputoajia.

Muutama nosto ammattilaisten työnjaosta:

- Työpajojen aikana on tullut esiin 42 ikääntyneiden kanssa toimivaa ammattinimikettä.
- On asioita, joita jokainen voi tehdä (kohtaaminen, puheeksiotto, arjen apu) sekä tehtäviä, jotka vaativat erityisosaamista.
- Yhtenäistämistä kaivataan vielä todella paljon – Nimikkeet, koulutuspohjat, vastuut ja tehtävät..

Esiin tulleita kehittämisen paikkoja:

- Moniammatillisen yhteistyö kehittäminen
- Keskitetty, maakunnallinen asiakas- ja palveluohjaus
- Omaishoitajien tukeminen omaishoitajuuden aikana ja päätyttyä
- Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen & määrittelemineen, omatyöntekijyyden määräytyminen
- Työnjaon hahmottaminen – Kuka tekee tällä hetkellä mitäkin? Mitä kukakin näkee itselleen kuuluvaksi? Mitä odotuksia ja toiveita meillä on toisillemme?
- Gerontologisen sosiaalityön sisällöt ja tehtävät
- Gerontologisen osaamisen vahvistaminen

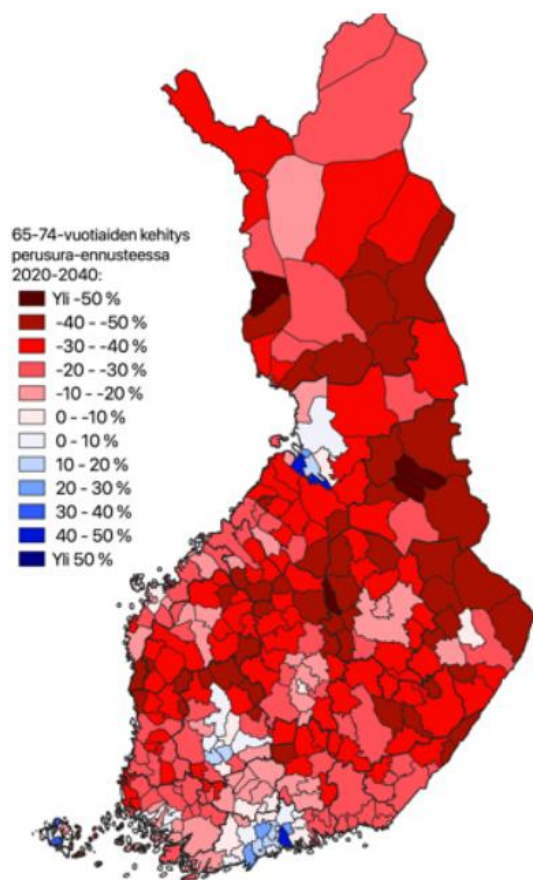

Gerontologinen sosiaalityö lainsäädännössä ja nykytila Satakunnassa:

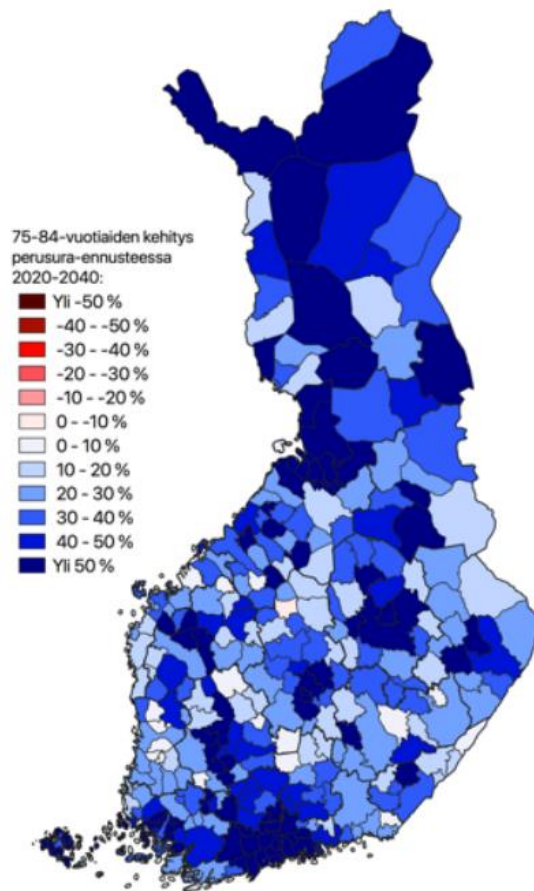
Tulevaisuus tulee kovaa vauhtia (Lähde: MDI)

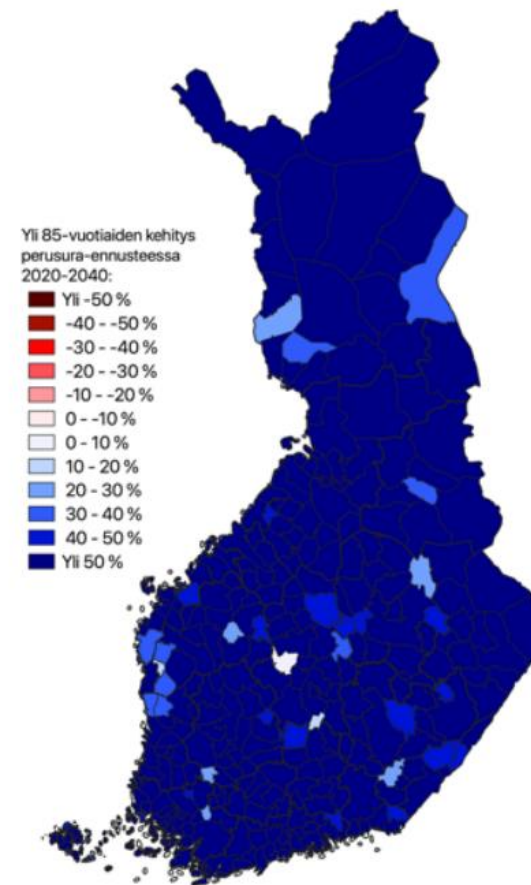
Ikääntyminen on huomattavaa lähes kaikissa kunnissa 2020-2040

Kartta 22. 65-74-vuotiaan väestön kehitys 2020-2040 perusuran ennusteessa.

Kartta 23. 75-84-vuotiaan väestön kehitys 2020-2040 kaupungistumisen skenaariossa.

Kartta 24. Yli 85-vuotiaan väestön kehitys 2020-2040 hajautumisen skenaariossa.

Mitä sosiaalityö tai -ohjaus on?

Sosiaalihuoltolaki 15 §: Sosiaalityö

Sosiaalityöllä tarkoitetaan asiakas- ja asiantuntijatyötä, jossa rakennetaan yksilön, perheen tai yhteisön tarpeita vastaava sosiaalisen tuen ja palvelujen kokonaisuus, sovitetaan se yhteen muiden toimijoiden tarjoaman tuen kanssa sekä ohjataan ja seurataan sen toteutumista ja vaikuttavuutta. Sosiaalityö on luonteeltaan muutosta tukevaa työtä, jonka tavoitteena on yhdessä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen kanssa lieventää elämäntilanteen vaikeuksia, vahvistaa yksilöiden ja perheiden omia toimintaedellytyksiä ja osallisuutta sekä edistää yhteisöjen sosiaalista eheyttä.

Sosiaalihuoltolaki 16 §: Sosiaaliohjaus

Sosiaaliohjauksella tarkoitetaan yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen neuvontaa, ohjausta ja tukea palvelujen käytössä sekä yhteistyötä eri tukimuotojen yhteensovittamisessa. Tavoitteena on yksilöiden ja perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen vahvistamalla elämänhallintaa ja toimintakykyä.

Gerontologisen sosiaalityön nykytila

Kunnissa on sosiaaliohjaajia / geronomeja / palveluohjaajia, Porissa myös ma. case managereja (sh & sosionomi). Lisäksi Satasairaalassa vanhuspsykiatrialla yksi soso.

Gerontologista sosiaalityötä on saatavilla Satakunnassa:

- Porissa: 3 x sostt + ma. 60 % sostt

Muualla konsultoidaan / haetaan työpari tarvittaessa aikuissosiaalityöstä. Ainakin yhden kunnan alueella tätäkään mahdollisuutta ei ole, eli sosiaalityötä ei ole käytettävissä.

Sosiaalihuoltolain mukaisesti erityisen tuen tarpeessa olevat tunnistetaan kaikkialla Satakunnassa heikosti, eikä heidän omatyöntekijäkseen nimetä sosiaalityöntekijää.

Lainsäädäntö vaatii ja velvoittaa

Sosiaalihuoltolaki 3 §: Erityistä tukea tarvitsevilla henkilöllä ja asiakkaalla [tarkoitetaan] henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveyspalveluja kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden, päihteiden ongelmakäytön, usean yhtäaikaisen tuen tarpeen tai muun vastaavan syyn vuoksi ja jonka tuen tarve ei liity korkeaan ikään siten kuin [...] vanhuspalvelulain 3 §:ssä säädetään.

Vanhuspalvelulaki 3 §: Iäkkäällä henkilöllä [tarkoitetaan] henkilöä, jonka fyysinen, kognitiivinen, psyykkinen tai sosiaalinen toimintakyky on heikentynyt korkean iän myötä alkaneiden, lisääntyneiden tai pahentuneiden sairauksien tai vammojen vuoksi taikka korkeaan ikään liittyvän rappeutumisen johdosta.

→ Voiko ikääntynyt henkilö olla Sosiaalihuoltolain mukaisessa erityisen tuen tarpeessa? **KYLLÄ VOI.**

Lainsäädäntö vaatii ja velvoittaa

Sosiaalihuoltolaki 36 §: Palvelutarpeen arvioinnista vastaa palvelutarpeen arvioimisen kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammattihenkilö, jolle muualla laissa toisin säädetä. Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä vastaa virkasuhteessa oleva sosiaalityöntekijä.

Sosiaalihuoltolaki 42 §: Omatyöntekijän on oltava sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettu ammattihenkilö. Omatyöntekijänä saa toimia mainitussa pykälässä tarkoitettun ammattihenkilön sijaan terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 2 §:ssä tarkoitettu ammattihenkilö, jos se on asiakkaan palvelukokonaisuuden kannalta perusteltua. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai muun erityistä tukea tarvitsevan henkilön omatyöntekijän tai hänen kanssaan asiakastyötä tekevän työntekijän on oltava sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä.

Sosiaalihuoltolaki 46 §: Omatyöntekijän kanssa asiakastyötä tekevän virkasuhteessa olevan sosiaalityöntekijän on tehtävä päätös niistä sosiaalipalveluista, joilla yhdessä turvataan 12 ja 13 §:n mukaisesti erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai erityistä tukea tarvitsevan muun asiakkaan välttämätön huolenpito ja toimeentulo sekä terveys ja kehitys, jos menettely on asiakkaan edun mukainen.

Lainsäädäntö vaatii ja velvoittaa

Vanhuspalvelulaki 7 §: Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Kunnan on järjestettävä ikääntyneen väestön sosiaalipalvelut sisällöltään, laadultaan ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnan ikääntyneen väestön hyvinvointi, sosiaalinen turvallisuus ja toimintakyky edellyttävät. Palvelut on järjestettävä niin, että ne ovat kunnan ikääntyneen väestön saatavissa yhdenvertaisesti. Kunnan on järjestettävä 1 momentissa tarkoitetut sosiaalipalvelut lähellä asiakkaita, jollei palvelujen keskittäminen ole perusteltua niiden laadun ja turvallisuuden kannalta.

Vanhuspalvelulaki 10 §: Asiantuntemus

Kunnan käytettävissä on oltava ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemista sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien sosiaali- ja terveyspalvelujen laadukasta järjestämistä varten riittävästi monipuolista asiantuntemusta.

Lisää vaatimuksia ja suosituksia

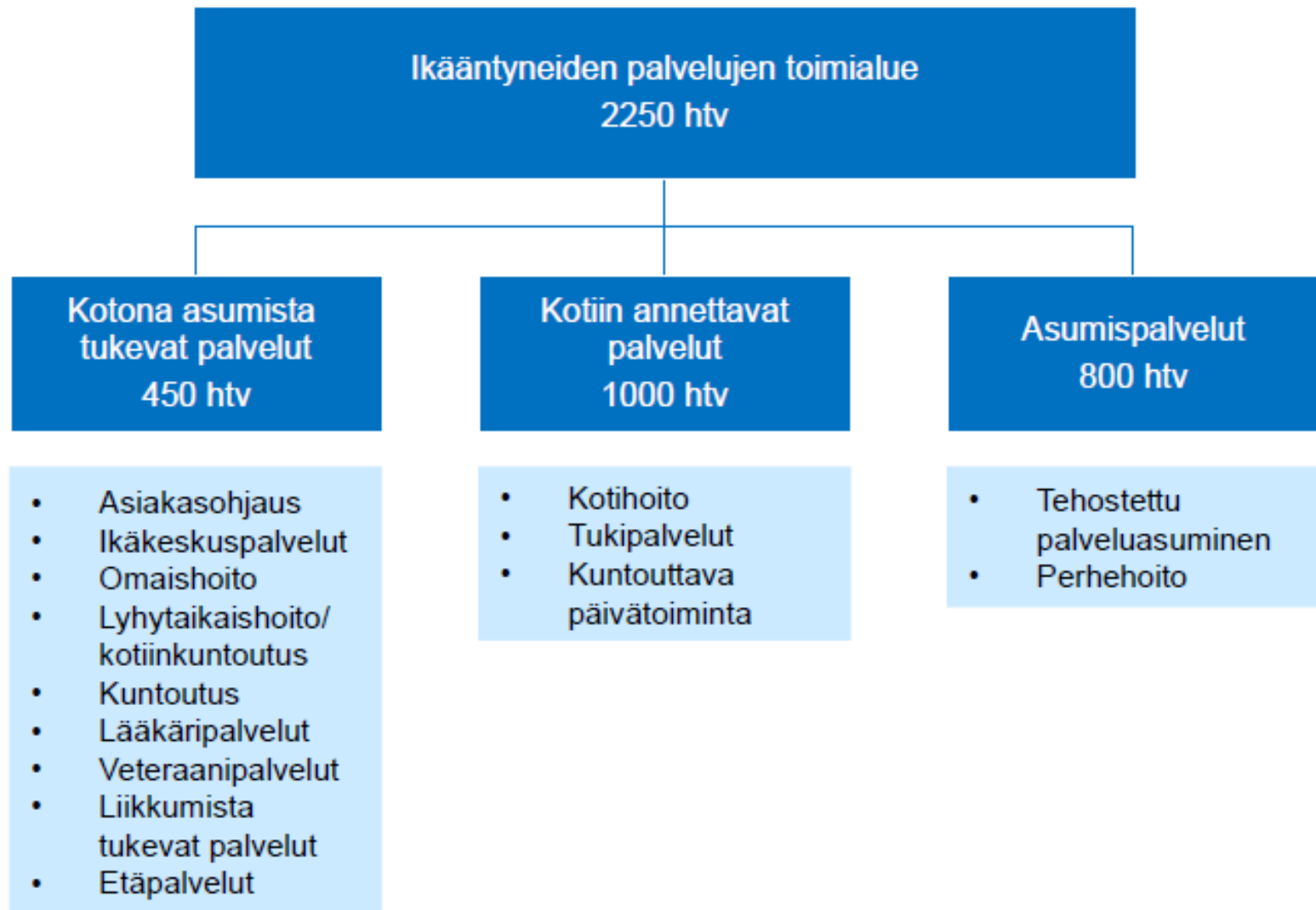
Vanhusten määrän lisääntyessä aikuissosiaalityöhön sisältyvä gerontologinen sosiaalityö on erkaantumassa omaksi erityisasiantuntijuutta vaativaksi osa-alueeksi, jossa arvioidaan asiakkaan toimintakykyä ja terveyttä suhteessa sosiaalihuollon tarpeeseen. Vanhuspalvelulain 10 § velvoittaa kuntaa ikääntyneen väestön erityistarpeet huomioivan asiantuntemuksen varmistamiseen. (HE 164/2014)

” - - iäkkäiden henkilöiden palvelutarpeiden mukaisia palveluja on saatavilla ja että asiakkaiden palvelut muodostavat toimivan kokonaisuuden, ja ne huolehtivat, että saatavilla on tarvittavaa osaamista esimerkiksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä, geriatriasta, gerontologisesta hoitotyöstä ja sosiaalityöstä, monialaisesta kuntoutuksesta, ikäihmisten oppimisesta, päihde- ja mielenterveystyöstä, ravitsemuksesta, saatto- ja palliatiivisesta hoidosta, suun terveydenhuollosta ja lääkehoidosta.” (STM, Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2023)

Gerontologinen sosiaalityö organisaatiokaaviossa

Missä on gerontologinen sosiaalityö? Onko se kaikissa näissä sisällä, vai onko se kenties unohdettu?

Johtopäätöksiä tähän astisesta:

**Satakunnan
hyvinvointialue**

Johtopäätös:

**Laki ei tällä hetkellä toteudu
Satakunnassa eli muutos on
välttämätön.**

Olennaisia huomioita tulevaisuutta tarkastellessa:

Gerontologisen sosiaalityöntekijöiden oma arvio on, että Porin YTA-alueella tarvittaisiin 5-6 sosiaalityöntekijän virkaa, jotta sosiaalityötä voitaisiin tehdä tarpeisiin nähden riittävästi. Satakunnan mittakaavaan muunnettuna tämä tarkoittaisi **10-12 sosiaalityöntekijän** virkaa.

On palveluiden **laadun** ja asiakkaiden **oikeusturvan** kannalta olennaista, että sosiaalityötä tekee sosiaalityöntekijä, ja että kohderyhmän tarpeet tuntevaa sosiaalityötä on tosiasiallisesti saatavilla.

Järjestelmässä olisi paikkansa myös gerontologisille **sosiaaliohjaajille**.

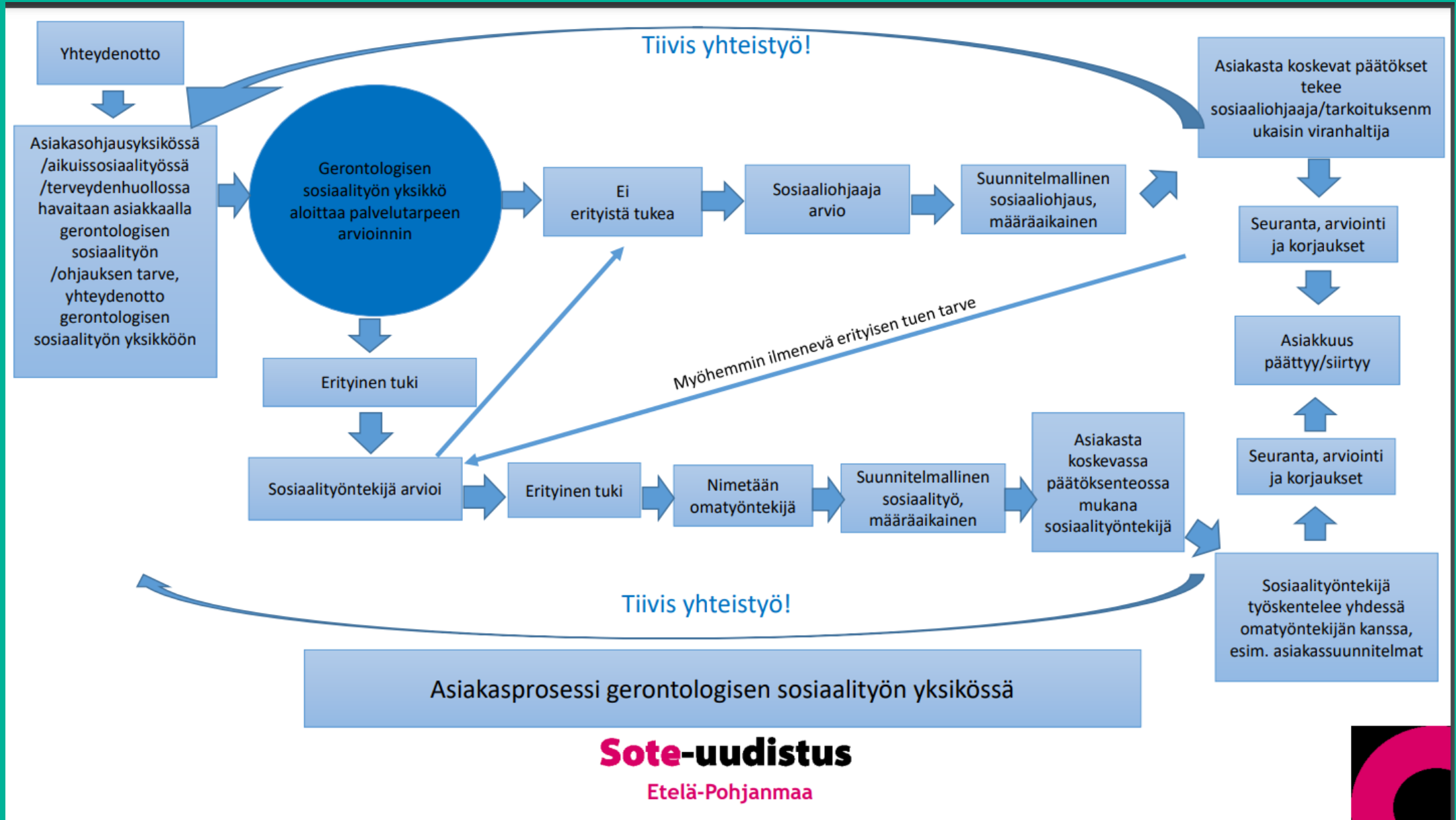
Sosiaalityön johtamisesta säädetään laissa. **Sosiaalityötä johtaa sosiaalityöntekijä.** (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 9 §: ”Edellä 7 §:ssä tarkoitettu sosiaalityöntekijä vastaa sosiaalityön ammatillisesta johtamisesta sekä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen sosiaalisen tuen ja palvelujen tarpeeseen vastaavasta sosiaalityön asiakas- ja asiantuntijatyöstä sekä sen vaikutusten seurannasta ja arvioinnista.”)

To do:

- Eri ammattilaisten työnkuvien avaaminen (nyt vs. tulevaisuudessa), osaamistarpeiden listaaminen, vastuun avaaminen
- Työn arjen ja käytännön työstäminen: Kriteerit, käsitteet ja niiden tarkoitus (mitä on palvelutarpeen arviointi vs. palveluarvio), päätökset ja niiden tekijät, tietojärjestelmien käyttö, ym. → Millaisia ohjeistuksia tarvitsemme ja kenelle? Mitä yhteisiä koulutustarpeita on?
- Prosessin kuvaaminen: Ohjautuminen, arviointi, ym.
- Asiakastyön menetelmät ja käytännöt: Toimivien käytäntöjen/menetelmien jakaminen, koulutustarpeet, olemassa olevan osaamisen kartoitus
- Pidemmällä aikavälillä: Miten arvioimme gerontologisen sosiaalityön vaikutuksia ja laatua? Sosiaalihuollon yhteinen ATJ. Yhteiset prosessit muiden toimijoiden kanssa, lisää työn arjen ja käytännön työstämistä: Konsultointikäytännöt (esim. ihan puhelinajat), tiimin toimintakäytännöt, kotikäyntikäytännöt, tietojärjestelmien käyttö, kirjaaminen, ym.

Esimerkki: EP

**Satakunnan
hyvinvointialue**

Mistä ja miten aloitamme?